

Předškolní dítě a jeho vstup do společnosti

Vložil: [Mgr. Jana Vodáková](#)

S nástupem do mateřské školy dochází u dětí k navazování důležitých osobních vztahů mimo rodinu, osvojování sociálních rolí a norem.

Mezi třetím a čtvrtým rokem života vstupují děti z hlediska své socializace a emočního vývoje do významné vývojové etapy. Zatímco dosud se pohybovaly převážně jen v prostředí své rodiny, nyní nastává doba prvních samostatných vstupů do "cizích" společenství, z nichž nejvýznamnějším je bezesporu kolektiv vrstevníků v mateřské školce. Řečeno slovy prof. Zdeňka Matějčka, často právě tady děti poprvé poznávají vztah nad jiné vzácný, ušlechtilý a povznášející - totiž přátelství.

Moderní dětská i vývojová psychologie přináší četné informace o tom, že právě s nástupem do mateřské školy u dětí dochází k navazování prvních důležitých osobních vztahů mimo rodinu, k osvojování sociálních rolí, tj. vzorců chování a postojů, které jsou od jednotlivce vzhledem k jeho věku, pohlaví či společenskému postavení očekávány, a k prohlubování hodnotové orientace, tj. k osvojování norem, které si pro své chování vytváříme působením výchovy a vymezováním hranic.

Ačkoliv rodina pro dítě v předškolním věku stále zůstává hlavním určujícím prostředím, současné mateřské školy jí chtějí být ve všech výše jmenovaných oblastech nápomocny a v jistém smyslu mají oproti rodině dokonce i určité výhody: mohou s dětmi soustředěně pracovat na konkrétních vzdělávacích cílech a v čase malých (tzv. nukleárních) rodin nabízejí dítěti důležitou zkušenost s větším lidským společenstvím.

Každé dítě přichází do mateřské školy silně ovlivněno domácím zázemím, takže způsob adaptace na mateřskou školu silně záleží na typu výchovy, jaké se dítěti dostává. Vládne doma ovzduší otevřenosti, přijímání individuality a vzájemného respektu? Nebo spíš vztahová odtažitost a neschopnost či dokonce nechuť pro sdílení? Jsou rodiče důslední, nebo laxní? Vedou dítě citlivě a s láskou, nebo přísně autoritářsky, takže u něho rozvíjejí pocity úzkosti, nedostatečnosti i viny? Svou roli pochopitelně hraje i osobnost dítěte - je průbojný a sebevědomý, nebo spíš bázlivý? Seznamuje se s novým prostředím snadno, nebo má obtíž přizpůsobit se změnám? Je zapotřebí, aby si rodiče byli těchto okolností vědomi a pokud možno dítěti v adaptační fázi vyšli všemožně vstříc.

Obecně platí, že na školku si nejlépe zvykají ty děti, které jsou z rodiny zvyklé na kontakt s širším společenstvím v podobě návštěv či pobytů v partách příbuzných a přátel např. na sportovních akcích nebo při dovolených, tedy děti "společensky oštěřené", u nichž dochází k pozvolnému a nejpřirozenějšímu procesu osamostatňování. Určitá nejistota z nástupu do školky se ovšem objevuje u všech dětí, a to tak dlouho, dokud si ve školce nenajdou alespoň několik základních vztahů. Nejdůležitější roli hraje osobnost učitelky a přítomnost nejméně jednoho oblíbeného kamaráda či kamarádky.

Čím předškoláka obohacuje (a ohrožuje) kolektiv vrstevníků

Z výše řečeného vyplývá, že právě v mateřské školce získávají děti důležité základy pro své celoživotní sociální chování. Právě tady poprvé rozvíjejí vlastnosti, které jim jednou umožní začlenit se do různých lidských skupin, být jimi přijímáni a najít v nich uspokojivé uplatnění. Konkrétně jde o schopnost spolupráce, družnosti, solidarity, soucitu, obětavosti, tolerance i empatie vůči potřebám druhých i sebe sama.

V mateřské školce, bez přítomnosti nejbližších osob, dítě objevuje novou potřebu vztahu se svými vrstevníky. Učí se ovládat svůj egocentrismus. Poznává také, že cizí lidé na ně působí velmi různě a že ne s každým je mu stejně dobře. Sama přítomnost "milovaného" vrstevníka často způsobí, že se dítě do školky těší, a naopak, jeden jediný "nepříjemný" může být důvodem, proč náš potomek školku zcela odmítá. Podle zkušeností odborníků bohužel již ve školkovém věku může docházet k projevům ostrakismu a šikany.

Rodiče by měli každodenně s dítětem o školce mluvit a pozorovat, s jakými pocity se z ní vrací, a pokud dojde ke konfliktu nebo napětí, nečekat, až přerostou v neúnosnou míru, nýbrž obratem vyhledat učitelky a problémy s nimi řešit.

Na druhou stranu se školka stává potenciálním ochráncem dětí nějak ohrožených. Učitelky nebo kamarádi pomáhají zvládnout obtížné situace v rodině (rozvod, úmrtí), nebo jako první upozornit na to, že se v rodině dítěte děje něco, co vyžaduje vnější intervenci (domácí násilí, sexuální zneužívání).

Jak mohou rodiče dítěti napomoci k úspěšné adaptaci

Na pobyt ve školce dítě připravujte předem.

Již před třetím rokem věku s ním často chod'te mezi děti.

Napomožte sociálnímu otužování občasným hlídáním jinou (vám ovšem dobře známou!) osobou.

Rozvíjejte u dítěte potřebné dovednosti sebeobsluhy (při toaletě, hygieně, stravování, oblékání a obouvání).

Vymezujte hranice. Učte dítě, že zdravá míra sebeovládání a ohleduplnosti usnadňují (a zkrášlují) život.

Komunikujte. Naslouchejte svému dítěti a nezlehčujte jeho problémy. Dejte dostatečný prostor všem jeho pocitům a pomáhejte se v nich orientovat. Na druhou stranu nedovolte, aby vámi dítě manipulovalo např. opakovanými scénami, že do školky nepůjde.

Povzbuzujte, chvalte, upozorňujte na rizika, ale nepřehánějte. Buďte zodpovědní k svým slibům i k očekávání, která v dítěti vzbuzujete.

Do prostředí školky uvádějte dítě pozvolna.

Komunikujte s učitelkami a všestranně rozvíjejte nově vznikající trojúhelník mezi sebou, dítětem a novými tvářemi ve školce.

Snažte se poznat děti, s nimiž váš potomek ve školce kamarádí, a pokud je to možné, organizujte i setkávání mimo školku (dovolte, aby kamarád mohl přijít na návštěvu k vám nebo vaše dítě do rodiny kamaráda).

Co se v předškolním věku naučíš, v důchodovém jako když najdeš...

Snad neuškodí, když si na závěr připomeneme resumé **moudrosti získané právě na základě pobytu ve školkovém kolektivu z pera amerického spisovatele Roberta Fulghuma:**

O všechno se rozděl.

Hraj fér.

Nikoho nebij.

Vracej věci tam, kde si je našel.

Uklízej po sobě.

Neber si nic, co ti nepatří.

Když někomu ublížíš, řekni promiň.

Před jídlem si umyj ruce.

Splachuj.

Teplé koláčky a studené mléko ti udělají dobře.

Žij vyrovnaně - trochu se uč a trochu přemýšlej a každý den trochu maluj a kresli a zpívej a tancuj a hraj si a pracuj.

Každý den odpoledne si zdřímni.

Když vyrazíš do světa, dávej pozor na auta, chytň někoho za ruku a drž se s ostatními pohromadě.

(Z knihy "Všechno, co opravdu potřebuji znát, jsem se naučil v mateřské školce")